

DAR
Prof. dr Henryka Świątkowskiego

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA MAJĄTKOWEGO MAŁŻEŃSKIEGO. ZESZYT 1.

PROJEKT MAJĄTKOWEGO PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO

OPRACOWANY
PRZEZ
PROF. KAROLA LUTOSTAŃSKIEGO
REFERENTA PODKOMISJI.

WARSZAWA — 1934.

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA MAJĄTKOWEGO MAŁŻEŃSKIEGO. ZESZYT I

PROJEKT MAJĄTKOWEGO PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO

OPRACOWANY
PRZEZ
PROF. KAROLA LUTOSTAŃSKIEGO
REFERENTA PODKOMISJI.

WARSZAWA — 1934.

325560

*Komisja Kodyfikacyjna ogłasza projekt
niniejszy w tej postaci, w jakiej został przed-
stawiony przez referenta. Projekt ten w naj-
bliższym czasie będzie przedmiotem obrad
podkomisji prawa majątkowego małżeńskiego
(pierwsze czytanie).*

ZASADY PROJEKTU.

A.

1) Projekt niniejszy wychodzi z następujących założeń ogólnych.

Wstępując w związek małżeński, małżonkowie stwarzają rodzinę.

Stanowi ona związek organiczny, samoistny, zdolny do dalszego rozwoju ku własnym celom, wykraczającym poza obręb celów osobistych każdego z poszczególnych członków tego związku.

Przez stworzenie rodziny małżonkowie stają się zatem wyobrazicielami interesu rodzinnego. Ich interesy jednostkowe muszą być tak podporządkowane interesowi rodzinnemu, aby z nim razem tworzyły jednolitą całość.

Zaspokojenie interesu rodzinnego obejmuje zatem z istoty swej równoczesne zaspokojenie interesu jednostkowego każdego z małżonków i naodwrot, zaspokojenie interesu jednostkowego każdego z małżonków ma czynić zadość interesowi rodziny.

Zasada powyższa jest podstawową w prawie małżeńskim zarówno osobowem jak majątkowem. Obie bowiem dziedziny są odbiciem tego samego interesu rodzinnego.

W dziedzinie majątkowych stosunków małżeńskich, organizacja prawna małżeństwa powinna czynić zadość interesom rodziny w jej stosunkach zarówno wewnętrznych, jak zewnętrznych.

2) W stosunkach wewnętrznych chodzi o harmonizowanie praw i obowiązków majątkowych małżonków z określoną przez prawo osobowe rolą każdego z nich w małżeństwie, co znajduje wyraz w uznanych przez prawo ich obowiązkach, wynikających z małżeństwa.

Należy tu:

a) ogólny obowiązek każdego z małżonków w s p ó ł d z i a ł a n i a dla dobra rodziny (art. 31 Proj. pr. małż. z r. 1929 *) ;

b) prawna równość małżonków co do obowiązku przyczyniania się według swej możliwości do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny; przytem na to utrzymanie rodziny składa się:

aa) utrzymanie wspólnego gospodarstwa,

bb) wychowanie dzieci,

cc) zaspokojenie osobistych potrzeb każdego z małżonków (art. 32) ;

c) prawo małżonka do otrzymywania w drodze przymusowej świadczeń na utrzymanie rodziny, przypadających od współmałżonka, który zaniedbuje swych obowiązków (art. 44 i 46) ;

d) domniemanie, że żona zarządza sama gospodarstwem domowym (art. 34) ;

e) odpowiedzialność solidarna małżonków za zobowiązania zaciągnięte przez każdego z nich w zwykłych sprawach wspólnego gospodarstwa oraz wychowania dzieci (art. 35) ;

f) równe obowiązki małżonków wobec dzieci (art. 41) ;

g) wspólne sprawowanie przez małżonków władzy rodzicielskiej (art. 42) ;

*) „Kom. Kod.“, og. zb. nr. 57 i 63.

h) zawieszenie przez czas trwania małżeństwa biegu przedawnienia wzajemnych roszczeń małżonków (art. 45).

3) W stosunkach z e w n ę t r z n y c h rodziny, przez małżeństwo stworzonej, chodzi o ustalenie równowagi pomiędzy interesem rodziny a interesem obrotu gospodarczego. Oba one są niezbędnymi czynnikami prawidłowego rozwoju, jeszcze od nich wyższego, interesu społecznego, łączącego w sobie dobro zarówno jednostek, jak rodzin, i znajdującego wyraz w organizacji porządku prawnego w Państwie.

4) Projekt wychodzi z założenia, że rodzina, jako elementarna postać, zapewniająca trwanie rodzaju ludzkiego i jego rozwoju przez pokolenia, znajdować powinna w zorganizowanej społeczności nie tylko prawne uznanie, ale i opiekę w tym stopniu, że, w razie kolizji interesu rodzinnego z interesem trzeciego, powinno być dane pierwszeństwo interesowi rodzinnemu. Pierwszeństwo to musi być zresztą utrzymane w granicach dopuszczalnych przez ogólny interes społeczny, który, pod niebezpieczeństwem załamania się harmonii interesów, na których się opiera, nie pozwala na zbyt daleko idące ograniczenie jednego z tych interesów na rzecz drugiego.

Wysuwa się tu na czoło zagadnienie:

a) ochrony rodziny przed niebezpieczeństwem, które jej może grozić w razie nieszczęśliwego biegu majątkowych spraw rodzinnych;

b) ochrony małżonka przed niebezpieczeństwem nieoczekiwanych strat majątkowych na rzecz wierzycieli jego współmałżonka, w razie, życiowo łatwego w małżeństwie, pomieszczenia majątków męża i żony;

c) ochrony wierzyciela przed nadużyciem wspólnoty małżeńskiej w celu pokrzywdzenia słusznym interesom wierzycielskich.

B.

5) Projekt niniejszy wychodzi z założenia, że, w zakresie majątkowych stosunków małżeńskich, rzeczywistość polska,

zarówno ze względu na to, co przeważnie w życiu zachodzi, jak i ze względu na to, co jest uważane ogólnie za wskazane i słuszne, powinna znaleźć swój wyraz prawny w powszechnym dla wszystkich rządzie (systemie) majątkowym. Rząd ten powinien być nie ustrojem pomocniczym, przewidzianym na przypadek, gdyby przyszli małżonkowie nie wyrazili swej woli co do wyboru takiego lub innego urządzenia swych stosunków majątkowych, ale ma być wykładnikiem tej polskiej rzeczywistości, a więc normą ogólną. I tylko, skoro rozmaitość stosunków życiowych wymaga w przypadkach szczególnych odmiennego od tej normy urządzenia majątkowych stosunków małżeńskich, należy uczynić zadość tym potrzebom uzasadnionym przez dopuszczenie pewnych rządów odmiennych od rządu powszechnego, uważanych przecież za wyjątek od zasady.

Zatem projekt, odstępując od uznania za naczelną zasady swobodnego uznania stron, przyjmuje, jako właściwszą dla prawa rodzinnego, zasadę normy powszechnie uznanej, dopuszczając odchyłeń od niej, dyktowanych słusznymi szczególnymi interesami obywateli.

6) Projekt wychodzi z założenia, że rzeczywistość polska w dziedzinie majątkowych stosunków małżeńskich opiera się na dwóch zasadach:

a) Pierwszą jest zasada odrębności majątku, z jakim każdy z małżonków wstępuje w związek małżeński. Zwyczajem jest pogląd na ten majątek, jako na „własny“ albo jako na „rodzinny“, który nie powinien odrazu przez samo zawarcie małżeństwa, albo nawet po jego krótkim trwaniu, przechodzić do współmałżonka lub jego rodziny.

b) Drugą jest zasada, że oboje małżonkowie mają według najlepszej swej woli wspólnie przyczyniać się do utrzymania rodziny i, jeśli można, do pomnożenia dobra rodzinnego, pracą, zarobkiem, oszczędnością, dochodem wszelkim, i że to dorobione czy też zaoszczędzone powinno być w s p ó l n e m.

7) Projekt ujmuje te zasady w postaci rządu wspólności dorobku — jako rządu powszechnego.

a) **Majątkiem dorobkowym**, a więc wspólnym, jest dochód męża i żony z ich pracy, oszczędności, przemysłu, oraz dochód od osobistych ich majątków; mają nim zarządzać na równych prawach. W przeciwstawieniu do ustaw dotychczasowych, które oddają zarząd i użytkowanie mężowi z samego prawa, projekt wprowadza równość małżonków co do zarządu, przyczem każdy może działać samodzielnie. Jedynie dla czynności ważniejszych przewiduje się obowiązek uprzedniego **w z a j e m n e g o p o r o z u m i e n i a**, a dla bardzo ważnych i rzadkich, jak sprzedaż nieruchomości wspólnej, darowizna i t. p., wymaga się **f o r m a l n e j z g o d y** współmałżonka pod groźbą unieważnialności dokonanej czynności. Gdyby małżonek bezpodstawnie zgody odmawiał, można ją zastąpić przez zezwolenie sądu. Przedmioty **p i e r w s z e j p o t r z e b y**, przeznaczone do wspólnego użytku małżonków lub do użytku dziecka, albo stanowiące ich narzędzie pracy, nie mogą być zastawione lub sprzedane bez zgody współmałżonka nawet, gdyby były własnością drugiego.

Jeżeli współmałżonek zaniedbuje swych obowiązków utrzymania rodziny, zarządza majątkiem w sposób rażąco rozrzutny lub niedbały, złośliwie utrudnia drugiemu zarząd i t. p., można mu **o d e b r a ć p r a w o z a r z ą d u** majątku wspólnego, z wyłączeniem tylko majątku z własnej jego pracy pochodzącego.

b) **Majątkiem osobistym**, na który składa się majątek posiadany przez małżonka przy zawarciu małżeństwa, majątek otrzymany przez spadek i darowiznę, narzędzia pracy, osobiste ubranie, prawo autorskie i t. p., **z a r z ą d z a** każdy z małżonków sam. Jeżeli jednak małżonek pozostawia drugiemu zarząd tego majątku choćby bez wyraźnego pełnomocnictwa, uważa się tego współmałżonka za **p e ł n o m o c n i k a**, któremu zarząd zawsze może być odebrany. Taki małżonek—pełnomocnik nie jest jednak obowiązany do zdawania rachunków za okres ubiegły ponad 3 (lub 6) ostatnich miesięcy.

c) **Małżonkowie odpowiadają** solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez każdego z nich w zwykłych sprawach wspólne-

go gospodarstwa i wychowania dzieci. Pozatem każdy odpowiada albo tylko z osobistego majątku (np. jeżeli dług dotyczy jego osobistego majątku, jeżeli na zaciągnięcie długu nie było zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu i t. p.), albo z osobistego majątku oraz z połowy wspólnego — łącznie (np. za długi przedślubne, za swe zobowiązania nie na gospodarstwo i nie na dzieci, za zobowiązania z czynów niedozwolonych powstałe i t. p.).

d) Z ustaniem małżeństwa, względnie rządu powszechnego, majątek wspólny, jaki się po rozrachunku między małżonkami okaże, ulegnie **podziałowi** po połowie. Niezależnie od tego podziału między małżonkami, lub ich spadkobiercami, małżonek pozostały przy życiu zachowuje swe normalne prawa spadkowe po zmarłym. Jeżeliby w ten sposób małżonek pozostały przy życiu miał otrzymać ogółem do 1000 zł., będzie mógł zatrzymać niezbędne domowe przedmioty oraz konieczne do prowadzenia zawodu narzędzia pracy, a także sam warsztat pracy, choćby przez to część pozostałych spadkobierców miała ulec zmniejszeniu.

8) Rząd powszechny **nie ma zastosowania**:

a) w przypadku, gdy **p r a w o** wyraźnie go wyłącza, jak np. w razie upadłości małżonka lub jego małoletności;

b) w przypadku, jeżeli tak postanowił sąd na żądanie drugiego współmałżonka, co może nastąpić w razach, gdy temu współmałżonkowi służy prawo odebrania drugiemu zarządu majątku wspólnego. W obu przypadkach małżonkowie podlegać będą rządowi **r o z d z i e l n o ś c i**;

c) pozatem wolno stronom **z a z o b o p ó l n ą z g o d ą** wybrać inny rząd, aniżeli powszechny. Wybór ten może nastąpić zarówno przed ślubem, jak i po nim. Projekt uznaje zatem zasadę zmienialności rządu majątkowego. **S w o b o d a** wyboru jest jednak **o g r a n i c z o n a**. Po pierwsze, jeżeli chodzi o zamianę jednego rządu na drugi — to wymagane jest zażalenie jej przez sąd, który ma stwierdzić, że powody zmiany są słuszne. Po drugie, wybór rządu nie jest pozostawiony

fantazji stron. Mogą one wybrać tylko taki rząd, który nie jest sprzeczny z zasadami rządów, w niniejszym projekcie przewidzianych.

Tego wymaga pewność obrotu. W interesie tegoż obrotu zorganizowana została j a w n o ś ć rządów majątkowych, ustanawianych z wyboru stron. Wobec trzecich można się powoływać na taki rząd, odrębny od rządu powszechnego, dopiero po ujawnieniu rządu wybranego w księdze rządów małżeńskich, dostępnej dla wszystkich. Do księgi wpisuje się również wiadomość o wszelkich czynnościach prawnych między małżonkami, o ile chcą się oni powoływać na moc tych czynności wobec osób trzecich.

9) Projekt przewiduje następujące typy rządów majątkowych:

a) rząd **rozdzielności** z zachowaniem własności i zarządu swego majątku przez każdego małżonka, nie wyłączając jego dochodów i dorobku. Oczywiście każdy z małżonków jest w tym razie obowiązany do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny w stosunku do swej możliwości.

b) Rząd **podziału dorobku**. Dopóki trwa ten rząd, małżonkowie podlegają zasadom rządu rozdzielności. Po jego ustaniu to, co stanowi nadwyżkę ponad osobisty majątek obu małżonków, t. j. ponad majątek posiadany przez nich przed ślubem oraz nabyty przez spadek, darowiznę i t. p. — dzieli się jako dorobek, narówni między małżonków.

c) Rząd **wyłączności**, który polega na wyłącznem zarządzaniu i użytkowaniu majątków obojga małżonków przez jednego z nich, przyczem jednak każdy zachowuje w ł a s n o ś ć swego. Jeżeli nie zastrzeżono inaczej, domniemywa się, że zarząd i użytkowanie należy do męża.

Projekt uznaje, że w każdym razie zarząd ten i użytkowanie nie rozciągają się na dochód drugiego małżonka z własnej pracy, oszczędności i przemysłu, na narzędzia osobistej pracy, oraz na przedmioty osobistego użytku, jak ubranie i t. p.

d) Rząd **wspólności**, przy którym cały majątek małżonków, w braku innego zastrzeżenia, jest wspólną ich własnością. Z prawa samego nie podlegają wspólności: dochód małżonka z własnej pracy, oszczędności i przemysłu, narzędzia pracy, osobiste ubranie i t. p. Zarząd należy do obojga małżonków, o ile inaczej nie zastrzeżono. W razie ustania tego rządu, pozostała masa wspólna ulega podziałowi między małżonków po połowie, chyba że zastrzeżono podział inny.

10) Zaznaczyć w końcu należy, że projekt przewiduje możliwość ustanowienia przy wszystkich rządach majątkowych, a więc również przy rządzie powszechnym, t. zw. majątku **zapasowego**. Celem jego jest zachowanie pewnego majątku na czarną godzinę rodziny. Może on być użyty w braku innych środków na utrzymanie rodziny albo na wyposażenie ostatniego dziecka. Zbycie lub obciążenie wymaga zezwolenia sądu. Sędzia jest majątkowo odpowiedzialny za prawem nie przewidziane zezwolenie. Majątek nie podlega zajęciu przez wierzycieli. Może się składać z nieruchomości, z wierzytelności hipotecznych oraz z papierów procentowych, odpowiadających bezpieczeństwu prawnemu i przechowywanych w instytucji, wskazanej przez Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości. Użycie dochodu od majątku zapasowego nie podlega szczególnym ograniczeniom.

PROJEKT MAJĄTKOWEGO PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO.

TYTUŁ I.

RZĄD POWSZECHNY.

DZIAŁ I.

Majątek osobisty i majątek wspólny.

Art. 1. Każdy z małżonków zachowuje własność i zarząd majątku osobistego; majątek wspólny stanowi własność obojga małżonków, nie podlegającą podziałowi dopóki pozostają oni pod rządem powszechnym.

Art. 2. Stanowi majątek osobisty małżonka:

- 1) majątek, jaki małżonek miał przy wejściu w życie rządu powszechnego;
- 2) majątek, jaki małżonek otrzymał przez spadek, zapis lub darowiznę podczas trwania tego rządu;
- 3) majątek, nabyty wzamian dotychczasowego majątku osobistego;
- 4) nadwyżka wartości majątku osobistego;
- 5) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna bez względu na ich pochodzenie;
- 6) prawo autorskie małżonka;
- 7) majątek, z mocy ustawy niezbywalny;
- 8) prawa, należne małżonkowi z tytułu naprawienia doznanej osobistej szkody.

Art. 3. Stanowi majątek wspólny małżonków:

1) dochód od ich majątków osobistych oraz majątku wspólnego;

2) dochód małżonka z własnej pracy, oszczędności i własnego przemysłu;

3) majątek, nabyty przez małżonka losem podczas małżeństwa;

4) majątek, nabyty wzamian dotychczasowego majątku wspólnego;

5) majątek, jaki małżonek nabył przez zapis lub darowiznę, z zastrzeżeniem, że ma być wspólnym.

Art. 4. W razie wątpliwości, domniemywa się, że majątek jest wspólny.

DZIAŁ II.

Dowód własności.

Art. 5. § 1. Domniemywa się, że wykaz majątku, sporządzony przed zawarciem małżeństwa, prawidłowo ustala osobę właściciela.

§ 2. To samo domniemanie stosuje się do wykazu, należycie sporządzonego w czasie małżeństwa, czy to przy zmianie rzędu majątkowego, czy bez niej.

§ 3. Wobec wierzycieli małżonków stwarza domniemanie co do osoby właściciela tylko wykaz, należycie ujawniony w księdze głównej rządów małżeńskich, przytem sporządzony nie mniej, niż na dwa lata przed wszczęciem sporu co do osoby właściciela majątku lub przed wszczęciem sprawy, w której wyniku spór ten powstał, albo przed wszczęciem postępowania upadłościowego.

Art. 6. § 1. Wykaz majątku powinien być sporządzony łącznie przez małżonków w akcie urzędowym lub w akcie prywatnym, należycie uwierzytelnionym.

§ 2. Jeżeli wykaz sporządza się przed zawarciem małżeństwa, uwierzytelnienia może dokonać urzędnik stanu cywilnego, który sporządza akt małżeństwa.

§ 3. Każdy z małżonków ponosi koszt wykazu w stosunku, w jakim opis jego majątku wpłynął na wysokość tego kosztu.

Art. 7. § 1. Małżonek może żądać od swego współmałżonka udziału w sporządzeniu wykazu, a, jeżeli zaszyły istotne

zmiany w stanie wykazanego majątku — w uzupełnieniu wykazu.

§ 2. W razie odmowy małżonka lub niemożności jego współdziału, sąd postanowi na wniosek żądającego.

Art. 8. § 1. Ustalony w wykazie stan majątku lub jego ocena wiąże wzajem małżonków co do brakujących przedmiotów.

§ 2. Jeżeliby jednak małżonek w czasie małżeństwa zbył w dobrej wierze przedmiot w innej cenie, choćby niższej, to rzeczywista cena będzie wiążącą dla obojga małżonków, chyba że sprzedaży dokonano wbrew woli współmałżonka lub skrycie przed nim.

§ 3. Każdy z małżonków może wystąpić do sądu o wyznaczenie na jego koszt biegłego do oceny lub do ustalenia stanu przedmiotów.

Art. 9. Domniemywa się:

1) że kosztowności osobistego użytku, bez względu na osobę nabywcy, stanowią własność osobistą tego z małżonków, do którego użytku powszechnie zwykły służyć;

2) że przedmioty wspólnego użytku, jak meble stołowe lub gościnne, bielizna i naczynia stołowe, nie opatrzone znakiem osobistym lub rodzinnym jednego z małżonków, stanowią majątek wspólny małżonków, bez względu kto je nabył;

3) że papiery na okaziciela oraz gotowizna w domu stanowią własność małżonka, w którego bezpośrednim znajdują się przechowaniu, a, jeżeli takiego odrębnego przechowania nie było, stanowią majątek wspólny.

Art. 10. Wystawienie rachunku nabycia na imię jednego z małżonków nie stanowi dowodu własności, obalającego domniemanie, o którym mowa w poprzednim artykule.

Art. 11. Małżonek może żądać od drugiego małżonka współdziałania, potrzebnego do ujawnienia w księdze wieczystej charakteru majątku wspólnego.

DZIAŁ III.

Zarząd majątku wspólnego.

Art. 12. Każdy z małżonków ma prawo zarządu i użytkowania majątku wspólnego w interesie rodziny.

Art. 13. § 1. Zwykły zarząd majątku wspólnego należy do małżonka, w którego posiadaniu osobistym lub wspólnym ze współmałżonkiem majątek ten się znajduje.

§ 2. Jeżeli okoliczności nie wymagają innego urządzenia stosunków, należy udział w ciężarach na utrzymanie rodziny wpłacać do rąk małżonka, który zazwyczaj zajmuje się zaspokajaniem tych potrzeb w danym zakresie.

Art. 14. Małżonkowie obowiązani są porozumiewać się przed dokonaniem ważniejszych czynności zarządu, chyba że jej niewykonanie natychmiastowe groziłoby majątkowi wspólnemu znaczną szkodą.

Art. 15. Małżonek może żądać od współmałżonka ustaleń razem na piśmie raz do roku stanu majątku wspólnego.

Art. 16. Małżonek obowiązany jest prawidłowo zarządzać majątkiem wspólnym, w szczególności:

- 1) pokrywać z niego koszt zarządu oraz ciężary publiczne i prywatne majątku osobistego i wspólnego małżonków;
- 2) pokrywać ciężary utrzymania rodziny;
- 3) pozostały dochód umieszczać korzystnie według przepisów o bezpieczeństwie prawnem.

Art. 17. § 1. Małżonek, jeżeli nie jest ustawowym przedstawicielem współmałżonka, nie może bez jego zgody wykonywać co do majątku wspólnego czynności, przekraczających zakres zwykłego zarządu, w szczególności nie może:

- 1) zbywać i obciążać nieruchomości;
- 2) zaciągać pożyczek i zobowiązań wekslowych, chyba na utrzymanie rodziny;
- 3) czynić darowizn, chyba że chodzi o zwyczajowe podarki;
- 4) przyjmować lub zrzekać się spadków;
- 5) zawierać ugód, wytaczać powództw, czynić zapisów na sąd polubowny;
- 6) zawierać z trzecim umów o dożywocie;
- 7) wypuszczać w najem nieruchomości oraz pomieszczeń na czas powyżej dziesięciu lat;
- 8) umieszczać majątku wbrew przepisom o bezpieczeństwie prawnem.

§ 2. Zgoda powinna być stwierdzona bezpośrednio w akcie, na który żąda się zgody, albo przez powołanie się na inny akt uwierzytelniony.

Art. 18. § 1. Jeżeli współmałżonek odmawia zgody, albo jest w położeniu, uniemożliwiającem jej udzielenie, sąd po należytem wezwaniu stron, gdy ono jest możliwe, udzieli ze-

zwolenia na daną czynność, jeżeli uzna, że odnowa zgody nie może być w danych okolicznościach dostatecznie uzasadniona względami na dobro rodziny, w szczególności na prawa małżonka do przyszłego udziału w majątku wspólnym.

§ 2. Sąd, na żądanie współmałżonka, może uzależnić zezwolenie od dostatecznego zabezpieczenia praw tego współmałżonka.

Art. 19. Jeżeli czynności, która wymaga zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, dokonano bez tej zgody lub tego zezwolenia, małżonek, w swych prawach pominięty, może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności, a najpóźniej w rok od jej dokonania, żądać jej unieważnienia.

Art. 20. § 1. Bez względu kto jest właścicielem danej rzeczy, małżonek nie może bez zgody współmałżonka zbyć ani oddać w zastaw przedmiotu pierwszej potrzeby, przeznaczonego do wspólnego użytku małżonków lub do użytku ich dziecka, albo stanowiącego narzędzie pracy współmałżonka lub dziecka.

§ 2. Małżonek, który zgody nie udzielił, może żądać unieważnienia dokonanego zbycia lub zastawu, chyba że nabywca lub biorący w zastaw działali w dobrej wierze.

Art. 21. Małżonek może żądać sądownie odebrania współmałżonkowi prawa zarządu majątku wspólnego, jeżeli ten współmałżonek:

1) zaniedbuje swych obowiązków ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny;

2) wskutek ułomności fizycznych lub psychicznych jest niezdolny do prawidłowego wykonywania zarządu;

3) został ograniczony w zdolności do działań prawnych;

4) wykonywa zarząd z rażąco rozrzutnością lub z rażącem niedbalstwem albo z zamiarem pokrzywdzenia małżonka;

5) złośliwie utrudnia małżonkowi wykonywanie zarządu, w szczególności, odmawiając zgody na czynność prawną, która tej zgody wymaga;

6) rażąco przekracza obowiązek porozumiewania się co do zarządu z małżonkiem, dokonywając czy to skrycie, czy wbrew woli małżonka, czynności dla majątku szkodliwych;

7) dokonywa bezprawnie szkodliwej dla majątku czynności, przekraczającej zakres zwykłego zarządu;

8) w ciągu dwu kolejnych okresów rocznych nie czyni za-
dość wyraźnemu żądaniu małżonka o łączne ustalenie na pi-
śmie stanu majątku wspólnego.

Art. 22. Odebranie małżonkowi sądownie zarządu mająt-
ku wspólnego nie rozciąga się na zarząd dochodu z własnej je-
go pracy pochodzącego; dochód ten nie przestaje jednak nale-
żeć do majątku wspólnego i służyć jego celom.

DZIAŁ IV.

Zarząd majątku osobistego.

Art. 23. Małżonek zachowuje zarząd swego majątku oso-
bistego.

Art. 24. § 1. Jeżeli małżonek pozostawia bez wyraźne-
go pełnomocnictwa zarząd majątku osobistego swemu współ-
małżonkowi, uważa się go narówni z pełnomocnikiem ogólnym,
na piśmie ustanowionym.

§ 2. Współmałżonek winien:

- 1) wykonywać zarząd w interesie właściciela;
- 2) zdawać mu rachunek z zarządu; przyczem jednak obo-
wiązek ten ustaje co do okresu powyżej trzech ostatnich mie-
sięcy, a w razie odebrania współmałżonkowi zarządu — co do
okresu powyżej ostatnich sześciu miesięcy.

Art. 25. Jeżeli współmałżonek zarządza majątkiem oso-
bistym swego małżonka wbrew jego woli, nie ma prawa do
zwrotu wydatków, nadto odpowiada za wszelką stąd wynikłą
szkodę.

Art. 26. Małżonek nie może zrzekać się prawa odebrania
współmałżonkowi zarządu lub odwołania udzielonego mu peł-
nomocnictwa do tego zarządu.

Art. 27. Małżonek, który się stał niewypłacalnym lub
upadłym, traci zarząd majątku osobistego współmałżonka od
chwili stwierdzenia tej niewypłacalności lub ogłoszenia upa-
dłości.

Art. 28. Jeżeli małżonek otrzymał zapis lub darowiznę
pod warunkiem, że ich zarząd należeć będzie do drugiego współ-

małżonka, a ten nie wykonywa zarządu prawidłowo w interesie właściciela, obdarowany może żądać odpowiedniego zabezpieczenia; w braku takiego zabezpieczenia, może, bez utraty otrzymanej szczodroblowości, żądać odjęcia współmałżonkowi zarządu.

DZIAŁ V.

Długi oraz ciężary.

Art. 29. Małżonkowie odpowiadają solidarnie wobec wierzycieli za zobowiązania zaciągnięte przez każdego z małżonków w czasie małżeństwa w zwykłych sprawach wspólnego gospodarstwa i wychowania dzieci.

Art. 30. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela zarówno z majątku osobistego, jak i z połowy majątku wspólnego za swe zobowiązania, powstałe:

- 1) przed ślubem;
- 2) podczas trwania małżeństwa, prócz wyszczególnionych w artykule następnym;
- 3) bez oświadczenia woli wierzyciela, jako to: z czynów niedozwolonych, z niesłusznego z bogacenia, z nienależnego świadczenia, z prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, z kosztów procesowych, z ustawowych zobowiązań prywatno-prawnych.

Art. 31. § 1. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela wyłącznie z majątku osobistego za swe zobowiązania:

- 1) dotyczące własności majątku osobistego;
- 2) ciążące na przypadłych mu osobiście spadkach, zapisach, darowiznach;
- 3) umową wyraźnie ograniczone do odpowiedzialności z tego majątku;
- 4) zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu.

§ 2. Również po ustaniu rządu powszechnego odpowiedzialność małżonka za takie zobowiązania ogranicza się do wartości majątku, który był jego osobistym.

Art. 32. Wierzyciel małżonka niewypłacalnego lub upadłego może dochodzić swej należności na majątku, który ten darował swemu współmałżonkowi w ciągu pięciu lat, poprze-

dzających niewypłacalność lub wszczęcie postępowania upadłościowego.

Art. 33. Między małżonkami majątek wspólny odpowiada:

- 1) za wydatki na utrzymanie rodziny;
- 2) za koszty zarządu i ciężary majątku wspólnego oraz osobistego małżonków.

Art. 34. Jeżeli majątek wspólny nie wystarcza na pokrycie jego ciężarów, brak z tego tytułu powstały stanowi między małżonkami dług ich majątków osobistych w stosunku do ich wysokości w tym czasie.

Art. 35. Małżonek odpowiada z majątku osobistego wobec majątku wspólnego za swe długi, uiszczone ze środków tego majątku, a powstałe:

- 1) przed ślubem;
- 2) z zobowiązań, nie mających źródła w oświadczeniu woli wierzyciela;
- 3) z tytułu czynności, dotyczących własności majątku osobistego oraz z kosztów procesu o nią.

Art. 36. Małżonek odpowiada z majątku osobistego wobec majątku wspólnego:

- 1) za szkodę spowodowaną przez czynność bezprawną, przekraczającą zakres zwykłego zarządu;
- 2) za swe zaległości wobec majątku wspólnego;
- 3) za szkodę wyrządzoną majątkowi wspólnemu przez zarząd rażąco rozrzutny lub rażąco niedbały, albo z zamiarem pokrzywdzenia współmałżonka.

Art. 37. Jeżeli małżonkowie uczynili łącznie darowiznę na rzecz swego dziecka, uważa się, w braku odmiennych zastrzeżeń, że uczynili ją z majątku wspólnego, a co do nadwyżki — z majątku osobistego w stosunku do wysokości tego majątku każdego z małżonków.

Art. 38. Długi oraz wierzytelności majątku osobistego małżonka wobec majątku wspólnego są wymagalne w czasie małżeństwa, ale nie mogą być ani zbywane, ani sądownie dochodzone, wyjąwszy przypadki, w których prawo pozwala małżonkowi na dochodzenie swych należności od współmałżonka.

Art. 39. Długi oraz wierzytelności majątku osobistego małżonków wobec majątku wspólnego, pisemnie nie stwierdzone, ulegają między małżonkami przedawnieniu po trzech latach, jeżeli w tym czasie współmałżonek nie wystąpił przed sąd o ustanowienie rządu rozdzielności.

Art. 40. Wierzyciele małżonka niewypłacalnego lub upadłego mogą dochodzić praw swego dłużnika do udziału w majątku wspólnym.

Art. 41. W razie niewypłacalności lub upadłości małżonka, jego współmałżonek ma co do swych praw na połowie majątku wspólnego osobiste, niezbywalne pierwszeństwo przed wierzycielami małżonka.

DZIAŁ VI.

Podział majątku wspólnego.

Art. 42. Z ustaniem rządu powszechnego, pozostały majątek wspólny ulega podziałowi z uwzględnieniem postanowień poniższych.

Art. 43. § 1. Stan czynny, jaki się w chwili otwarcia działów, po odrzuceniu niespłaconych długów majątku wspólnego, okaże. przechodzi po połowie na osobistą własność każdego z małżonków lub za niego, na własność jego następców prawnych.

§ 2. Udział, jaki małżonkowi przypada z majątku wspólnego, nie wpływa na prawa spadkowe tego małżonka po współmałżonku.

Art. 44. § 1. Małżonek pozostały przy życiu obowiązany jest dopełnić spisu majątku spadkowego, jeżeli zostało wspólne małoletnie dziecko.

§ 2. Winny niedopełnienia tego obowiązku traci prawo użytkowania na majątku dziecka.

Art. 45. Małżonek winny przestępstwa przeciw życiu współmałżonka, traci prawo do swego udziału w połowie majątku wspólnego.

Art. 46. Małżonek, który ukrył część majątku podlegającego podziałowi, traci prawo do tej części majątku.

Art. 47. Chociażby ustalone przy rozrachunku ostatecznym zobowiązanie należne małżonkowi pozostałemu przy życiu od współmałżonka zmarłego nie mogło być w pełni wykonane, poszkodowany nie staje się przez to wierzycielem co do różnicy.

Art. 48. Małżonek pozostały przy życiu może zachować ruchomości oraz nieruchomości, należące do majątku wspólnego, według oceny, którą, w razie sporu, ustalą biegli.

Art. 49. § 1. Małżonek pozostały przy życiu ma prawo wyboru przedmiotów z majątku wspólnego.

§ 2. Jeżeliby te przedmioty przekraczały wartość części przypadającej małżonkowi pozostałemu przy życiu, zapłaci on różnicę.

Art. 50. Jeżeli udział przypadający małżonkowi pozostałemu przy życiu z majątku wspólnego oraz ze spadku po współmałżonku nie przekracza tysiąca złotych, małżonek może zatrzymać z masy majątku wspólnego oraz spadkowego najniezbędniejsze urządzenia domowe oraz konieczne do prowadzenia zawodu narzędzia pracy, a także warsztat pracy, choćby przez to część innych spadkobierców ulegała zmniejszeniu.

Art. 51. Każdy z uczestniczących w działach może żądać wpisania na akcie małżeństwa wzmianki o ich dacie oraz może złożyć akt działów celem dołączenia go do zbioru dokumentów właściwej księgi aktów stanu cywilnego.

TYTUŁ II.

RZĄDY WYJĄTKOWE.

DZIAŁ I.

Rząd przymusowy.

Art. 52. § 1. Małżonkowie z mocy prawa podlegają rządowi rozdzielności w razie:

- 1) zawarcia małżeństwa przez osobę nie mającą pełnej zdolności prawnej nadto przez niewypłacalnego lub upadłego;
- 2) uznania jednego z małżonków za zmarłego;
- 3) niewypłacalności lub upadłości małżonka.

§ 2. W obu ostatnich przypadkach rząd rozdzielnosci obowiązuje od dnia wszczęcia postępowania.

Art. 53. § 1. Małżonek może żądać sądownie zamiany rządu dotychczasowego na rząd rozdzielnosci w przypadkach, uzasadniających odebranie współmałżonkowi zarządu majątkiem wspólnym.

§ 2. Wyrok ma moc wsteczną od dnia wytoczenia pozwództwa.

DZIAŁ II.

Rządy ustanawiane z woli małżonków.

R o z d z i a ł I.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

Art. 54. § 1. Osoby wstępujące w związek małżeński mogą przez zgodne oświadczenie woli przyjąć rząd majątkowy odmienny od rządu powszechnego.

§ 2. Małżonkowie mogą podczas trwania małżeństwa zmienić za zobopólną zgodą dotychczasowy rząd powszechny na inny.

Art. 55. Nie można zmieniać rządu rozdzielnosci ustanowionego z mocy prawa, dopóki trwa przyczyna tego ustanowienia, w szczególności dopóki nie zostanie sądownie stwierdzone, że niewypłacalny lub upadły zaspokoił swoich wierzycieli.

Art. 56. Nieważne jest ustanowienie rządu majątkowego, sprzecznego z zasadami rządów przewidzianych w niniejszem prawie.

Art. 57. § 1. Oświadczenie małżonków o ustanowieniu rządu odmiennego od rządu powszechnego albo o zmianie rządu dotychczasowego na inny, powinno być, pod nieważnością, złożone w akcie notarialnym, sporządzonym w obecności małżonków, zdolnych do działań prawnych.

§ 2. Oświadczenie zmiany rządu dotychczasowego wymaga nadto zatwierdzenia sądu.

§ 3. Sąd zatwierdza zmianę po wysłuchaniu małżonków i stwierdzeniu słuszności powodów zmiany.

Art. 58. § 1. Ustanowienie rządu majątkowego, jego zmiana oraz wszelkie czynności prawne małżonków, dotyczące ich majątku wspólnego lub takiego osobistego, w którego zarządzie małżonkowie są ograniczeni przez swój rząd majątkowy, mają moc wobec osób trzecich dopiero po ujawnieniu w księdze rządów małżeńskich.

§ 2. To samo dotyczy orzeczeń sądowych w przedmiocie majątkowych stosunków małżeńskich.

Art. 59. Zmiana rządu czy to dobrowolna, czy sądowa oraz inne czynności prawne małżonków nie mogą naruszać praw wierzyciela do majątku małżonka, poprzednio nabytych; małżonek, który nabył majątek współmałżonka, stanowiący zabezpieczenie praw jego wierzyciela, odpowiada do wysokości nabytego majątku.

Art. 60. § 1. W razie zmiany dotychczasowego rządu na inny, następuje rozrachunek ostateczny z tytułu dotychczasowych stosunków majątkowych między małżonkami według zasad rządu dotychczasowego.

§ 2. Małżonek, którego część została po dokonanych rozrachunkach w ręku współmałżonka, może żądać jej zabezpieczenia do czasu wypłaty.

Art. 61. Zastrzeżone na rzecz małżonka prawo do części przekraczającej połowę masy ulegającej podziałowi przy ustaniu rządu majątkowego, nie może naruszać praw spadkobierców zmarłego małżonka do części obowiązkowej w spadku po nim.

Art. 62. Przy wszystkich rządach majątkowych stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego co do:

1) odpowiedzialności solidarnej małżonków wobec wierzycieli za zobowiązania zaciągnięte przez każdego z małżonków z powodu zwykłych spraw wspólnego gospodarstwa oraz wychowania dzieci;

2) zakazu zbywania i oddawania w zastaw bez zgody współmałżonka przedmiotów pierwszej potrzeby;

3) sposobu wpłacania do rąk jednego z małżonków ich udziału w ciężarach utrzymania rodziny.

Rozdział II.

MAJĄTEK ZAPASOWY.

Art. 63. Majątek zapasowy jest przeznaczony na utrzymanie rodziny w razie zupełnego braku innych na ten cel środków.

Art. 64. Majątek zapasowy mogą ustanowić:

- 1) małżonek ze swego majątku;
- 2) małżonkowie z majątku wspólnego;
- 3) osoba trzecia z majątku darowanego jednemu lub obu małżonkom.

Art. 65. Majątek zapasowy podlega rządowi majątkowemu, obowiązującemu małżonków, z uwzględnieniem zasad, zawartych w artykułach poniższych.

Art. 66. Majątek zapasowy może się składać:

- 1) z nieruchomości, mającej własną księgę wieczystą, wolnej od obciążeń lub ograniczeń w rozporządzaniu;
- 2) z nieobciążonych wierzytelności hipotecznych;
- 3) z papierów procentowych, odpowiadających warunkom bezpieczeństwa prawnego.

Art. 67. Papiery procentowe muszą być przechowywane w instytucji kredytowej, którą wskaże rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 68. Dochody majątku zapasowego stanowią nieograniczoną własność właściciela majątku.

Art. 69. Wartość majątku zapasowego, stanowiącego własność jednego lub obojga małżonków, nie może przekraczać przy jego ustanowieniu piętnastu tysięcy złotych.

Art. 70. § 1. Majątek zapasowy nie może być w czasie małżeństwa zbywany, obciążany, ani też oddawany w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

§ 2. Majątek zapasowy nie może być zajmowany przez wierzycieli małżonków.

Art. 71. Osoba trzecia, ustanawiająca majątek zapasowy, może zastrzec, że w razie wcześniejszej śmierci wskazanego

przez nią małżonka, majątek ten, wolny od ograniczeń, wróci do ustanawiającego.

Art. 72. Ustanowienie majątku zapasowego przez osobę, która w ciągu dwóch następnych lat okazała się niewypłacalną lub której w tym czasie ogłoszono upadłość, jest nieważne.

Art. 73. Majątek uzyskuje charakter zapasowego po dokonaniu o tem wpisu w księdze rządów małżeńskich.

Art. 74. Majątek zapasowy może być zbyty lub obciążony tylko za zezwoleniem sądu i to jedynie w przypadkach następujących:

1) jeżeli małżonkowie znajdują się w zupełnej, trwałej niemożności pokrywania ciężarów utrzymania rodziny;

2) jeżeli chodzi o wyposażenie jedyne dziecko, albo ostatniego z dzieci jeszcze niewyposażonych, a, ze względu na wiek rodziców, nie można oczekiwać nowego potomstwa;

3) jeżeli, ze względu na bezpieczeństwo lub oczywistą korzyść majątku zapasowego, zaleca się zmianę jego dotychczasowego umieszczenia.

Art. 75. § 1. Wypłata majątku zapasowego z powodu okoliczności niezależnych od woli właściciela, jak np. wywłaszczenie na użytek publiczny, spłata wierzytelności hipotecznej, wylosowanie, może nastąpić tylko za upoważnieniem sądu.

§ 2. Wypłata może nastąpić tylko przez instytucję kredytową, upoważnioną do przechowywania papierów procentowych majątku zapasowego.

Art. 76. § 1. Majątek zbyty za zezwoleniem sądu, albo wypłacony za jego upoważnieniem, powinien być natychmiast umieszczony w sposób przepisany dla ustanowienia majątku zapasowego.

§ 2. Zmianę zatwierdza sąd.

Art. 77. Mogą żądać unieważnienia zbycia lub zamiany majątku zapasowego, sprzecznych z przepisami prawa:

1) współmałżonek;

2) dziecko pełnoletnie małżonków;

3) zastępca prawny ich dziecka małoletniego;

4) osoba trzecia, która ustanowiła majątek zapasowy.

Art. 78. Sędzia, winny udzielenia zezwolenia na zbycie majątku zapasowego w przypadkach prawem nie przewidzia-

ných oraz zatwierdzenia zamiany jego dotychczasowego umieszczenia na nowe, oczywiście szkodliwe dla majątku zapasowego, ponosi dodatkową odpowiedzialność za szkody i straty tego majątku.

Art. 79. Jeżeliby właściciel lub współwłaściciel majątku zapasowego niszczył majątek, albo zużywał jego dochody w ten sposób, że powstawałyby stosunkowo znaczne zaległości w opłacie publicznych należności z tego majątku, współmałżonek lub interesowana w tych opłatach władza publiczna, albo władza opiekuńcza, właściwa ze względu na zamieszkanie właściciela lub na miejsce położenia nieruchomości, może żądać odebrania właścicielowi zarządu majątkiem zapasowym, a w razie potrzeby, również mianowania innego zarządcy.

Art. 80. Jeżeli po śmierci małżonka, który był właścicielem lub współwłaścicielem majątku zapasowego, pozostają małoletnie dzieci małżonków, sąd, na wniosek pozostałego przy życiu małżonka, albo jednego z dzieci pełnoletnich, albo opieki dziecka małoletniego, może nakazać utrzymanie majątku zapasowego w dotychczasowym charakterze, jednak nie dłużej, jak do czasu dojścia dziecka małoletniego do lat.

Art. 81. § 1. Jeżeli majątek zapasowy stanowi współwłasność małżonka pozostałego przy życiu, a niema wspólnych dzieci małoletnich, sąd, na żądanie tego małżonka, może, o ile to nie zmniejsza części obowiązkowej spadkobierców małżonka zmarłego, przedłużyć trwanie majątku zapasowego w dotychczasowym charakterze.

§ 2. Gdyby małżonek wstąpił w ponowny związek małżeński, majątek zapasowy nie będzie mógł nadal zachować dotychczasowego charakteru.

R o z d z i a ł I I I.

JAWNOŚĆ MAJĄTKOWYCH STOSUNKÓW MAŁŻEŃSKICH.

Art. 82. Każdy z małżonków może żądać ujawnienia przez wpis do księgi rządów małżeńskich swych stosunków majątkowych, których moc wobec osób trzecich prawo uzależnia od tego ujawnienia.

Art. 83. § 1. Wpisu dokonywa się w urzędzie miejsca zamieszkania małżonków.

§ 2. Można żądać aby urząd, w którym dokonano wpisu, zarządził uczynienie odpowiedniej wzmianki w księdze innego urzędu, w którego okręgu małżonek prowadzi swe interesy.

Art. 84. O zmianie dotychczasowej treści wpisu właściwy urząd zawiadamia z urzędu w ciągu siedmiu dni te urzędy, w których uczyniono w księdze wzmiankę o stosunkach majątkowych małżonków, celem jej uzupełnienia.

Art. 85. Małżonek uczestniczący w czynności prawnej może powoływać się tylko na wpis lub na wzmiankę dokonane w miejscu sporządzenia tej czynności, chyba że trzeci wiedział o wpisie w księdze miejsca zamieszkania małżonków.

Art. 86. Dokumenty, będące podstawą sporządzenia wpisu, przechowuje się w osobnym zbiorze dokumentów, stanowiącym załącznik księgi rządów małżeńskich.

Art. 87. W razie zmiany w zamieszkanu małżonków należy wpis, wraz z załączonemi do niego dokumentami, przenieść do urzędu właściwego okręgu.

Art. 88. § 1. Jeżeli ustanowienie rządu lub zmiana prawna w stosunkach majątkowych małżonków nastąpiły z mocy prawa lub wskutek orzeczenia sądowego, urząd natychmiast sam dokonywa wpisu na skutek otrzymanego zarządzenia.

§ 2. Sądy oraz właściwe urzędy przesyłają zarządzenia dokonania wpisu najpóźniej w ciągu piętnastu dni od dnia prawomocnego orzeczenia lub zajścia okoliczności, stanowiących podstawę zarządzenia wpisu

Art. 89. W przypadkach, w których prawo nakazuje przesłanie z urzędu zarządzeń celem dokonania wpisu, wolno każdemu z małżonków na własną rękę żądać wpisu na podstawie złożonych urzędowi dokumentów.

Art. 90. Urząd zarządza wpis po stwierdzeniu:

- 1) że przedstawione mu dokumenty co do treści oraz formy odpowiadają przepisom prawa;
- 2) że dokumenty te należycie uzasadniają żądanie wpisu.

Art. 91. Wpis ma moc zupełną dopiero po stwierdzeniu w księdze, że o tym wpisie uczyniono już wzmiankę dodatkową na akcie małżeństwa.

Art. 92. § 1. Księga rządów małżeńskich jest jawna.

§ 2. Każdy może żądać wydania wyciągu z księgi, a także zaświadczenia, że w niej niema pewnego wpisu.

§ 3. Dokumenty, stanowiące załącznik do wpisu, nie są dostępne dla osób trzecich, chyba za zezwoleniem sądu.

§ 4. Dla celów informacyjnych władze mogą ogłaszać drukiem wykaz nazwisk osób, których stosunki majątkowe ujawniono w księgach.

DZIAŁ III.

Rząd rozdzielności.

Art. 93. Przy rządzie rozdzielności każdy z małżonków:

1) zachowuje własność i zarząd swego majątku, nie wyłączając jego dochodów i swego dorobku;

2) odpowiada za swe zobowiązania, bez względu na czas ich powstania.

Art. 94. § 1. Każdy z małżonków obowiązany jest do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny w stosunku do swej możności.

§ 2. W razie sporu, można żądać ustalenia udziału każdego z małżonków sądownie.

Art. 95. § 1. Co do dowodu własności majątku każdego z małżonków, stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego z tą zmianą, że zamiast obowiązującego przy rządzie powszechnym domniemania przynależności niektórych przedmiotów, papierów i gotowizny do majątku wspólnego małżonków, stosuje się przy rządzie rozdzielności domniemanie, że stanowią w równych częściach własność każdego z małżonków.

§ 2. W razie zajęcia tych przedmiotów przez wierzyciela współmałżonka, drugi małżonek, o ile są to przedmioty, nie dające się podzielić bez zmiany wartości, ma prawo wskazać, które z tych przedmiotów zachowuje w naturze na swój udział.

Art. 96. Do zarządu majątku osobistego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego z tem uzupełnieniem, że małżonek, zarządzający majątkiem swego współmałżonka, winien pokrywać z dochodu najpierw koszty zarządu, następnie świadczenia wykonywane normalnie z dochodów, wreszcie zobowiązania właściciela z tytułu jego udziału w ciężarach utrzymania rodziny.

Art. 97. § 1. Zaległe świadczenia małżonka na utrzymanie rodziny stanowią dług wobec współmałżonka; nadwyżka, wpłacona ponad prawny udział małżonka, stanowi jego wierzytelność wobec współmałżonka.

§ 2. Powyższe długi oraz wierzytelności, pisemnie nie stwierdzone, ulegają między małżonkami przedawnieniu po trzech latach; w żadnym razie nie przechodzą na osoby trzecie i spadkobierców.

§ 3. Należności z tego tytułu nie mogą być zajmowane przez wierzycieli małżonka, jeżeli nadwyżka przezeń wpłacona nie jest rażąco wysoka wobec jego stanu majątkowego i nie ma charakteru ukrytej darowizny.

Art. 98. Co do praw wierzycieli małżonka niewypłacalnego lub upadłego dochodzenia swych należności z majątku, który ten małżonek darował współmałżonkowi, stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego.

DZIAŁ IV.

Rząd podziału dorobku.

Art. 99. § 1. Przy rządzie podziału dorobku majątek małżonków do czasu ustania tego rządu podlega zasadom rządu rozdzielności.

§ 2. Z chwilą ustania rządu podziału dorobku, stan czynny dorobku obojga małżonków tworzy wspólną masę dorobkową, ulegającą podziałowi w równych częściach między małżonków lub ich spadkobierców.

Art. 100. Można zastrzec podział dorobku w częściach nierównych, a nawet jego całość przyznać małżonkowi pozostałemu przy życiu.

Art. 101. Dorobek stanowi wszystko, co w chwili ustanienia tego rządu nie jest, według zasad rządu powszechnego, uważane za majątek osobisty małżonka.

Art. 102. Do działów dorobku stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o działach majątku wspólnego.

Art. 103. Jeżeli działów dorobku dokonano wskutek rozwiązania małżeństwa przez śmierć małżonka, współmałżonek pozostały przy życiu zachowuje dożywotnie prawo zarządu i użytkowania tej części swego dorobku, która stanowi nadwyżkę jego udziału w ogólnym dorobku w stosunku do udziału zmarłego małżonka.

Art. 104. Można zastrzec, że małżonek bez zgody współmałżonka nie ma prawa:

- 1) zbywać ani obciążać swej nieruchomości lub wierzytelności hipotecznej;
- 2) wypuszczać swych nieruchomości oraz pomieszczeń w najem, a także zawierać dzierżaw na czas powyżej dziesięciu lat;
- 3) zawierać z trzecim umów o dożywocie;
- 4) rozporządzać tytułem darmym, chyba że chodzi o zwyczajowe podarki;
- 5) zrzekać się spadku.

Art. 105. W przypadku zastrzeżenia, o którym mowa w artykule poprzednim, stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego:

- 1) o sposobie stwierdzania zgody współmałżonka przy czynnościach zarządu majątkiem wspólnym;
- 2) o zastąpieniu zgody współmałżonka przez zezwolenie sądu;
- 3) o prawie współmałżonka unieważnienia czynności, zdziałanych bez jego zgody lub bez zezwolenia sądu.

DZIAŁ V.

Rząd wyłączności.

Art. 106. § 1. Przy rządzie wyłączności każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku.

§ 2. Zarząd i prawo do pożytków z całego majątku obojga małżonków, z wyjątkiem majątku zastrzeżonego, należy do jednego z małżonków.

§ 3. Domniemywa się, w braku odmiennego zastrzeżenia, że zarząd i prawo do pożytków z majątku niezastrzeżonego należą do męża.

Art. 107. Stanowi majątek zastrzeżony konieczny:

- 1) dochód małżonka z własnej pracy, oszczędności i własnego przemysłu;
- 2) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;
- 3) prawo autorskie małżonka;
- 4) prawa, z mocy ustawy niezbywalne.

Art. 108. Stanowi majątek zastrzeżony domniemany:

- 1) majątek, jaki małżonek otrzymał przez spadek, zapis lub darowiznę podczas tego rządu;
- 2) majątek nabyty wzamian dotychczasowego majątku zastrzeżonego;
- 3) nadwyżka wartości majątku zastrzeżonego.

Art. 109. W razie wątpliwości, domniemywa się, że majątek jest niezastrzeżony.

Art. 110. Co do dowodu własności majątku małżonków stosuje się odpowiednio postanowienia rządu rozdzielności.

Art. 111. Do zarządu majątkiem niezastrzeżonym stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o zarządzie majątkiem wspólnym z tą tylko zmianą:

- 1) że zarząd ma jeden z małżonków, co zresztą nie narusza innych wzajemnych praw i obowiązków małżonków, przewidzianych w postanowieniach rządu powszechnego o zarządzie majątkiem wspólnym;
- 2) że małżonek, nie mający zarządu, w przypadkach, uzasadniających przy rządzie powszechnym żądanie odebrania współmałżonkowi zarządu, może żądać jedynie zamiany rządu dotychczasowego na rząd rozdzielności.

Art. 112. Małżonek, mający prawo do pożytków z majątku niezastrzeżonego, powinien je wykonywać dla dobra rodziny.

Art. 113. Małżonek, na którego majątku niezastrzeżonym współmałżonek ma prawo do pożytków, może odeń żądać zabezpieczenia swego majątku niezastrzeżonego, jeżeli mu grozi istotne niebezpieczeństwo.

Art. 114. Małżonek, któremu sądownie odebrano zarząd majątku niezastrzeżonego, utracą prawo do pożytków.

Art. 115. Małżonek, który ma zarząd i prawo do pożytków, obowiązany jest wobec współmałżonka do zdania rachunku z zarządu i użycia jego majątku niezastrzeżonego, przy czem jednak obowiązek ten ustaje co do okresu powyżej trzech ostatnich miesięcy, a w razie odebrania współmałżonkowi zarządu i prawa do pożytków — co do okresu powyżej ostatnich sześciu miesięcy.

Art. 116. Majątek zastrzeżony podlega zarządowi jego właściciela.

Art. 117. Do zarządu majątkiem zastrzeżonym stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o zarządzie majątkiem osobistym.

Art. 118. Jeżeli dochody majątku niezastrzeżonego nie wystarczają na pokrycie ciężarów utrzymania rodziny, małżonkowie są obowiązani do świadczeń uzupełniających z majątku zastrzeżonego według zasad, obowiązujących przy rządzie rozdzielności.

Art. 119. § 1. Do odpowiedzialności za długi i ciężary z majątku zastrzeżonego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o odpowiedzialności małżonka z majątku osobistego.

§ 2. Do odpowiedzialności za długi i ciężary z majątku niezastrzeżonego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o odpowiedzialności małżonka z majątku wspólnego z wyłączeniem przepisu o pierwszeństwie współmałżonka przed wierzycielami małżonka niewypłacalnego lub upadłego.

Art. 120. Z ustaniem rządu wyłączności, po dokonaniu rozrachunku ostatecznego co do stanu majątków niezastrzeżonych, każdy z małżonków otrzymuje zwrot swej własności.

Art. 121. Małzonek, mający zarząd i prawo do pożytków odpowiada wobec współmałżonka, jak użytkownik za braki lub straty niezastrzeżonego majątku współmałżonka.

Art. 122. § 1. Korzyść lub strata, jakaby się przy rozrachunku ostatecznym okazała wskutek nieużycia dochodu majątków niezastrzeżonych, dzieli się pomiędzy małżonków w stosunku do wartości majątku niezastrzeżonego każdego z nich.

§ 2. Można zastrzec podział korzyści lub strat w innym stosunku, a nawet zrzec się tego podziału wogóle.

DZIAŁ VI.

Rząd wspólności.

Art. 123. Przy rządzie wspólności, cały majątek obojga małżonków, zarówno należący do nich przed ustanowieniem tego rządu, jak i nabyty podczas jego trwania, jest, z wyjątkiem majątku zastrzeżonego, wspólną własnością małżonków.

Art. 124. § 1. Zarząd majątku wspólnego należy do obojga małżonków.

§ 2. Można zastrzec oddanie zarządu i użytkowania jednemu z małżonków; jeżeli nie wymieniono, któremu z nich, domniemywa się, że zarząd i użytkowanie majątku wspólnego należy do męża.

§ 3. Zarząd majątku zastrzeżonego należy do jego właściciela.

Art. 125. Stanowi majątek zastrzeżony konieczny:

- 1) dochód małżonka z własnej pracy, oszczędności i własnego przemysłu;
- 2) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;
- 3) prawo autorskie małżonka;
- 4) prawa, z mocy ustawy niezbywalne.

Art. 126. Stanowi majątek zastrzeżony domniemany:

- 1) majątek, nabyty wzamian dotychczasowego majątku zastrzeżonego;
- 2) nadwyżka wartości majątku zastrzeżonego.

Art. 127. W razie wątpliwości, domniemywa się, że majątek jest wspólny.

Art. 128. Co do dowodu własności majątku małżonków stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego.

Art. 129. § 1. Jeżeli zarząd majątku wspólnego należy do obojga małżonków, do zarządu tego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o zarządzie majątkiem wspólnym.

§ 2. Jeżeli zarząd i użytkowanie majątku wspólnego należą do jednego małżonka, stosuje się do nich odpowiednio postanowienia rządu wyłączności o zarządzie i użytkowaniu majątku niezastrzeżonego.

Art. 130. Do zarządu majątku zastrzeżonego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o zarządzie majątku osobistego.

Art. 131. Jeżeli dochody majątku wspólnego nie wystarczają na pokrycie ciężarów utrzymania rodziny, małżonkowie są obowiązani do świadczeń uzupełniających z majątku zastrzeżonego, według zasad obowiązujących przy rządzie rozdzielności.

Art. 132. § 1. Do odpowiedzialności za długi i ciężary z majątku zastrzeżonego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o odpowiedzialności małżonka z majątku osobistego.

§ 2. Do odpowiedzialności za długi i ciężary z majątku wspólnego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o odpowiedzialności małżonka z majątku wspólnego.

Art. 133. Do działów majątku wspólnego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o działach majątku wspólnego.

Art. 134. Małżonek, mający zarząd i użytkowanie majątku wspólnego, odpowiada jak użytkownik za braki majątku, stanowiącego wkład współmałżonka do majątku wspólnego.

Art. 135. Można zastrzec:

1) wyłączenie niektórych przedmiotów lub niektórych rodzajów majątku z majątku wspólnego albo z majątku zastrzeżonego domniemanego;

2) podział masy wspólnej w częściach nierównych, a nawet jej całość przyznać małżonkowi pozostałemu przy życiu.

Przepisy końcowe.

Art. 136. Wykonanie niniejszego prawa porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 137. Prawo niniejsze wchodzi w życie z dniem...

S p i s r z e c z y.

	str.
Zasady projektu	3—10

TYTUŁ I.

RZĄD POWSZECHNY.

	art.	str.
<i>Dział I.</i> Majątek osobisty i majątek wspólny	1— 4	11—12
<i>Dział II.</i> Dowód własności	5— 11	12—13
<i>Dział III.</i> Zarząd majątku wspólnego	12— 22	13—16
<i>Dział IV.</i> Zarząd majątku osobistego	23— 28	16—17
<i>Dział V.</i> Długi oraz ciężary.	29— 41	17—19
<i>Dział VI.</i> Podział majątku wspólnego.	42— 51	19—20

TYTUŁ II.

RZĄDY WYJĄTKOWE.

<i>Dział I.</i> Rząd przymusowy	52— 53	20—21
<i>Dział II.</i> Rządy ustanawiane z woli małżonków. . . .	54— 92	21—27
<i>Rozdział I. Postanowienia ogólne</i>	54— 62	21—22
<i>Rozdział II. Majątek zapasowy.</i>	63— 81	23—25
<i>Rozdział III. Jawność majątkowych stosunków</i> <i>małżeńskich.</i>	82— 92	25—27
<i>Dział III.</i> Rząd rozdzielności.	93— 98	27—28
<i>Dział IV.</i> Rząd podziału dorobku	99—105	28—29
<i>Dział V.</i> Rząd wyłączności	106—122	29—32
<i>Dział VI.</i> Rząd wspólności.	123—135	32—34
Przepisy końcowe	136—137	34.

„Komisja Kodyfikacyjna“ ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego
materiału.

Ogólnego zbioru № 83.

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej, Mokotowska 14.
Skład główny: Kasa im. Mianowskiego, Pałac Staszica.

Drukarnia Mazowiecka, Warszawa, ul. Szpitalna 1, tel. 649-04.

Druk ukończono dnia 22 listopada 1934.